

Már történelem

Következik hát apám, a nagy sors-forradalmár! Vígán maradhatott volna a lúci kaptafánál, mint a fivére, de ő nem vállalta ezt a nyugis létet, nyakába vette az országot és odahagyta a Holt-Tiszát, a Nagy Kanyart. Szinte minden szakmát végigpróbált, már resteltem részletezni, annyi versben írtam már apámról, főként a Három kiáltásban, a Kis pléh halasban és a Sólymok között egy verébben.

Legrégebbi emlékem róla, hogy Hajdúnánáson ülünk este a „kisműhelyben” (hogy ez mi volt?, amikor anyámmal a gróf Tisza István utca 3. szám alá költöztek az albérletből, az udvarban építettek vályogból egy fészerszerúséget; egyik fele volt a „garázs”, a másik a „nagyműhely” és ennek egy kicsi, elkerített része a „kisműhely”), szóval, ülünk a kisműhelyben, amelyben nincs más, csak egy munkaasztal, egy apám-csinálta műszerfal, egy ülőhely és az asztal oldalára függesztve egy kis szék, ez volt az én helyem. Apám javította a rádiókat (abban az időben még akkorák voltak, mint egy szekrény!), s közben mesélt. Felerősítette a morze-jeleket, „lefordította”, hogy mit közvetítenek; vagy jobb kezével megfogta a glimmlámpa vezetékét, s nekem meg kellett markolnom a bal keze mutatóját. Rázott az áram, mint a hétszentség (gyengeáram volt!), de én nem nyavalyogtam, hanem hősiiesen tűrtem eme elektromos áramhoz való szoktatást!

További emlékek.

Kutat ásnak a kertben, a gödör feletti gerendákra egy széles deszka van fektetve, az egyik végén ül valaki, a gödör feletti peremen én guggolok és nézem a lassan gyarapodó vizet. Apám szól: „Ne ülj ott a szélén, kisfiam, mert beleesel!” Én: „Nem eszek, mejt kapaszkodok a téjgyembe!” – erre zsupsz! valaki lelép a deszka másik végéről, én pedig nagy csobbanással belepottyanok a vízbe. Apám csak lenyúlt értem és felkapott, de én még ma is látom azt a mozdulatot!

Tele az udvar „kuncsaftokkal”, fáradt földművelőkkel. Öreg, meggyötört biciklijüket apámék támasztják fel a végelgyengülésből. Apámat, szakértelmét nagyon tisztelik. Az ablak alatt egy rácsos kerti szék, természetesen a vendégeknek. A szék ülőkéjére láthatatlanul egy vékony rézdrót csavarodik, a drót felvezet hozzám, aki a széles műhelyablakban ücsörgök egy nagy „mágnesgyújtóval” (induktorral?) a kezemben. Ha valaki leül a székre, megvárom, míg kényelmesen elterpeszkedik. Akkor nagyot tekerek a „kurblin”, a vendég felpattan, lenéz az ülőkére, megcsóválja a fejét – és visszaül. Újabb tekerés, újabb felpattanás, fejcsóválás, leülés, ám ekkor már hasát fogja a díszes társaság, kárörvendően, hiszen fél órával előbb ők is átestek ezen a beavatáson. Egyszer egy ismerős öreg paraszt ült le a székre, aki vagy négy alkalommal pattant fel, de vissza is ült! Amikor kiderült, hogy mi a titok, csak annyit mondott somolyogva: „Aszíttem, hogy egy ír pattant meg a seggembe!”

Apám hazajön a frontról szabadságra, a tarisznyájából nagyon finom ízű halkonzerveket szed elő, s én annyit ehetek belőle, amennyit akarok! (Azóta is imádom a halat!)

Apám hazaszökik a frontról. Egyszem levágott malacunkat darabolja a műhelyben, a család ott van vele, amikor az utcán végigvágatnak a kozák felderítők, majd valami gépesített egység, s aztán jön a ruszlik nyomában tekergő román horda! Apám felemelt kézzel áll a falnál, a horda – „Nyemci! Nyemci!” kiabálással – a zsebében turkál. Mi nem félünk, tiszta röhej. A húgom négyévesen az asztal alatt fintorog, pofákat vág, hogy nevetessen, én pedig iszonyatos röhögőgörcsöt kapok és nevetek, nevetek, mint egy elmeháborodott.

Zseniális mester volt apám! Sokszor megírtam már: a korabeli rádiótól, varrógéptől a traktorig, gépkocsiig – mindent meg tudott javítani!!!

Négy saját autóra emlékszem, ami megfordult a kezén. Az első volt egy faküllőjű Ford, ezt követte egy nagy, nyitott Mercedes. A házunk előtti árok partján idétlenkedtem, amikor az utca végéről ostorpattogás és kiabálás hallatszott. Rövidesen feltűnt két ökör, mellettük egy ugrabugra emberke, s a két jószág mögött valami nagy fura alkotmány gurult komótosan, az

alkotmány mögött meg apám baktatott. A két ökör a híres „Mercedest” húzta, apám vette a dorogi vásárban bagóért, sőt a tulaj – hogy hogyan jutott eme járműhöz, nem tudom – azt is vállalta, hogy két jószágával hazavontatja Nánásra. Az autó elég siralmasan nézett ki, a finom bőrülés alig látszott a rákövesedett tyúkszartól, a gumik tűrhető állapotban voltak – mindezt már az udvaron lestem el a nagyok beszélgetéséből. A tetszhalott motort apám egy fél év alatt rendbe hozta, s gondolom, aztán túladott az úri járművön. A tyúkszaros autó után következett a csoda-Samu. Ez az aranyos batár teljesen az apám kreációja volt, több típusból bütykölte össze, s valami hihetetlenül erős motort szerelt bele (lehet, hogy a tyúkfosos Mercédészéből?), így a különben aprónak tűnő „kecses” Samuka olyan erős volt, mint egy traktor, s olyan dübörgéssel közlekedett, mint egy felszállni kész bombázó. Az utolsó kocsija „Prága” típusú járgány volt.

Apám szinte gerjesztette a legendákat! A Soós-család pedig – különösen a halála után – igyekezett minél többször elmesélni hihetetlen kalandjait az unokáknak, s azok szemében szinte természetfeletti lényként kezdett előragyogni a lúci múltból. Sajátkezűleg egy nagy szélkereket épített az udvarukon, s vele egy dinamó közbeiktatásával akkumulátorokat töltött. Míg a lúci lakosok petróleumlámpa vagy mécses mellett vakoskodtak: a Soós-portán villanyfény ragyogott. A szélkerékhez egy játékot is kapcsolt: a kerítés feletti sínen egy huszárbábu menetelt fel-alá, forduláskor mindig szalutált a báméskodóknak, mert mondanom sem kell: a menetelést mindig jelentős közönség figyelte (már aki ráért), ez volt a lúciak ingyencirkusza.

„Fakírságáról” is több példa szól. Ezekből kettő maradt meg emlékezetemben. Miskolcra tartott hazafelé maga-csinálta motorkerékpárjával (ezt a tényt mindig nyomatékosan hangsúlyozta a történet előadója!), amikor belerohant egy váratlanul eléje kanyarodó szekerbe, s olyan szerencsétlenül esett, hogy az egyik vádlija félig leszakadt, „lefittyedt”, mondja a mesélő. Ő egy pillanatra sem szarik be; bemegy egy közeli házba, ecetet, tút, fehér cernát kér, s a háziak döbbenetére az ecettel leönti a sebet, majd a túvel-cérnával visszargóztí eredeti helyére a lefittyedt húst; felpattan a legendás motorra és visszaroog a miskolci kórházba, ahol az összeszaladt orvosok háznyira tátott szájjal bámulják ezt a rendkívüli tiszalúci embert!

A második példának már én is tanúja voltam. Nem emlékszem, hogy valaha is beteg lett volna, de – talán ‘40-ben – elkezdett fájni a foga. Várt egy-két napot, a fogfájás nem múlt el, csak még jobban fájt. Más ember, ugye, cidrizve, de elbandukol a fogorvoshoz és kihúztatja a garázda rágóeszközt. Nem úgy apám! Valahonnan szerzett egy orvosi prospektust, amelyben kecses, formás fogászati kellékeket reklámoztak. Apám kiválasztotta a legrokonszenvesebb fogászati fogót, egy nap alatt elkészítette a hasonmását, este mindenkit kizavart a műhelyből, beült kedvenc műszerfala alá és két hatalmas ordítással megtámogatva: a fogóval kihúzta a saját sajjó fogát. A nevezetes fogót később, kamaszkoromban elcseréltem – sajnos! – ponyvaregényekért.

Pataki András sógor szerint sose halt meg apám! Szerintem sem! Most is arra ösztönöz, hogy verjem ezt a rozoga írógépet (vajon ezt is meg tudná csinálni?), s visszaszálljak az időben egy régi emlékhöz: Még nincs autónk, egy tömörgumis segédmotoron ülök apám előtt egy párnázott alkalmatosságon, robogunk az országúton, mellettünk anyám repeszt egy női biciklin, tartja velünk a sebességet, hiszen apám fél karját a hátának feszíti, úgy robogunk! Azóta sem volt részem olyan gyönyörű száguldásban! Mehettünk vagy harminccal! Tiszalúcra igyekeztünk.

Részlet Soós Zoltán kéziratos visszaemlékezéseiből